

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Diplomová práce

2022

BcA. Marie Holečková

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Diplomová práce

Vizuální partitura

BcA. Marie Holečková

Plzeň 2022

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění
Studijní program Výtvarná umění
Specializace Grafický design a vizuální komunikace

Diplomová práce

Vizuální partitura

BcA. Marie Holečková

Vedoucí práce: doc. MgA. Kristina Fišerová

Katedra výtvarného umění
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2022

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **BcA. Marie HOLEČKOVÁ**
Osobní číslo: **D20N0061P**
Studijní program: **N0211A310007 Grafický design a ilustrace**
Studijní obor: **GI – specializace GD a vizuální komunikace / MgA.**
Téma práce: **AUTORSKÁ KNIHA**
Téma práce anglicky: **Artist's book**
Zadávající katedra: **Katedra designu**

Zásady pro vypracování

Knižní projekt založený na autorském zpracování vlastního zvoleného tématu. Finální zpracování v podobě funkční makety knihy.

Tvůrčí záměr: Tvorba autorské knihy s experimentální vizuální podobou.

Způsob realizace: Programy Adobe Creative Cloud.

Cíl: Realizace autorské knihy zabývající se vztahy mezi zvukem a obrazem.

Předpokládaný charakter výstupu: 1 kniha ve 3 výtiscích, minimum 48 stran, A8 – A3.

Rozsah průvodní zprávy: 10 normostran.

Rozsah teoretické části: **min. 10 normostran**
Rozsah praktické části: **vyplyne ze zpracování DP**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

PECINA, Martin, *Knihy a typografie*, Brno: Host, 2017; 350 stran, ISBN 978-80-7577-040-0.
KOČIČKA, Pavel, Filip Blažek, *Praktická typografie*, Computer Press, 2004; 288 stran,
ISBN 978-80-251-1932-7.
GRYGAR, Milan, *Vizuální a akustické*, GHMP, 2014; ISBN 907-80-7010-105-6.

Vedoucí diplomové práce: **Doc. MgA. Kristýna Fišerová**
Katedra designu

Konzultant diplomové práce: **Prof. akad. mal. Rostislav Vaněk**
Katedra designu

Datum zadání diplomové práce: **31. května 2021**

Termín odevzdání diplomové práce: **29. dubna 2022**

L.S.

Doc. akademický malíř Josef Mištera v.r.
děkan

Doc. akademický malíř František Steker v.r.
vedoucí katedry

Prohlašuji, že jsem umělecké dílo vypracoval(a) samostatně
a nejedná se o plagiát.

Plzeň, květen 2022

.....
podpis autora

Děkuji vedoucí práce doc. MgA. Kristině Fišerové
a prof. akad. mal. Rostislavu Vaňkovi za vedení mé diplomové práce.

Obsah

1. Úvod	7
2. Popis tématu práce	7
2.1 Vizuální partitura.....	8
3. Realizace	8
3.1 Rešerše.....	9
3.2 Realizace díla.....	9
3.3 Tisk a vazba.....	11
4. Závěr	11
5. Seznam použitých zdrojů	12
6. Resumé	13
7. Seznam příloh	14
8. Přílohy	15

1. Úvod

V průběhu svého několikaletého studia na Fakultě designu a umění jsem se mnohokrát dotkla tématu zvuku a jeho vizualizace. Poprvé tomu tak bylo během bakalářského studia. Později jsem tímto tématem své bakalářské studium zakončila a k tématu se vracela jen příležitostně v druhém ateliéru a to v ateliéru Intermédia. Tudíž jsem toto téma nikdy zcela neopustila, jen jsem k němu měla trochu jinou cestu, například skrze video. Řekla jsem si, že by bylo zajímavé tyto obory znovu propojit. Ve chvíli, kdy vyvstala otázka na téma mé diplomové práce, měla jsem jasno, že bych ráda v tématu pokračovala.

V průběhu magisterského studia jsem prošla mnohými přístupy ke grafickému designu a všechny z nich mi byly sympatické, avšak na závěr svého studia, než vstoupím do světa ryzí praxe, jsem si chtěla vyzkoušet něco trochu volnějšího a experimentálního. Nicméně nám bylo opakováno, že máme mimořádnou šanci si něco takového vyzkoušet a byla by velká škoda této šance nevyužít. Tak jsem se jí chopila.

Rozhodla jsem se tedy pro vytvoření autorské vizuální partitury.

K hudbě samotné jsem přeci jen měla kladný vztah už od raného dětství, kdy jsem hrála na několik hudebních nástrojů. Takže to pro mne byla zajímavá výzva.

2. Popis tématu práce

Pro svou diplomovou práci jsem zvolila Autorskou knihu na téma vztahů vizuálního a akustického světa, neboť mne tento vztah vždy zajímal. A to zejména od doby, kdy jsem se těmto vztahům věnovala intenzivně dva roky zpět, tedy při své bakalářské práci. Narazila jsem na široké spektrum autorů, kteří mi byli a stále jsou inspirací a tímto tématem se aktivně zabývali, či nadále zabývají. Například Milan Grygar, Milan Adamčiak, Milan Guštar, Zdeněk Pešánek aj.

Dva roky zpět jsem se účastnila výstavy v Domě u kamenného zvonu nesoucí název Zvuky, kódy, obrazy. Výstava byla skvělou přehlídkou mnohých způsobů práce se zvukem. Od velice střízlivých a přesných řešení až po divočejší řešení.

Na základě toho jsem se rozhodla pro tvorbu mé autorské vizuální partitury. Něco takového jsem si chtěla vyzkoušet a propojit tak obor grafického designu s poněkud konceptuálnějším druhem umění. Taková představa mne lákala a diplomová práce byla tou správnou výzvou pro její zrealizování.

2.1 Vizuální partitura

Pojem vizuální partitura je označení pro hudební skladbu znázorněnou vizuálními znaky. Takovéto partitury jsou v mnohých případech především o vnímání hudby jako takové. Kromě jednotlivých částí zde hraje i velkou část celek. Stejně tak je tomu u hudby samotné. Některé pasáže mohou znít zajímavě avšak celek je velice důležitým prvkem, na který je také třeba myslet. Je třeba myslet na celkový dojem z hudby, na prožitek, velkolepost, či naopak jemnost, sentimentalitu. Hudba je zkrátka prvkem, který v nás může vyvolat velice různorodé emoce, vzpomínky, apod.

3. Realizace

Jedním z klíčových autorů pro mne byl Zdeněk Pešánek. A to pro svou unikátní kombinaci světla a jevu, který se nazývá barevné slyšení. Tento jev je velice individuální a také se dělí na několik různých odvětví, podle intenzity a způsobu, kterým barvy v kombinaci se zvukem vnímáte. Mnozí lidé vnímají barvy téměř současně s konkrétní barvou. Po delším průzkumu jsem ale dospěla k názoru, že bych nerada zpracovávala takto subjektivní neopodstatněnou věc. Proto jsem se rozhodla trochu více pátrat po okruhu, který by mne zaujal a na který bych mohla ve své diplomové práci navázat. Tím bodem, který mi dopomohl k výběru se stal Světelný klavír právě od Zdeňka Pešánka, který cílil na neslyšící, kterým chtěl dopřát stejný, nebo alespoň podobně příjemný pocit z hudby, jako mají slyšící. Nyní je jeho replika umístěna na budově PRE.

Na téma vnímání hudby a zvuků s absencí sluchu jsem četla studii, která zmiňovala, že mozek neslyšícího vnímá hudbu podobně, jako mozek slyšícího člověka. Rozdíl je především ve způsobu, jak ji mozek registruje. Stejně jako v mozku slyšícího člověka je i u neslyšícího stále aktivní sluchové centrum. To zaznamenává hudbu především díky vibracím a dotváří si tak podkres, který může vytvářet podobný zážitek, jako má z hudby slyšící člověk. Je to podobný jev, jako při ztrátě zraku v jednom oku. Náš mozek se přizpůsobí a rozšíří periferní vidění zdravého oka. Tak se i mozek neslyšícího člověka přizpůsobuje. Nevnímá barevnost a kontrasty tónů, ale již zmíněné vibrace a tempo. Samozřejmě registrovatelnějšími jsou pro neslyšícího zvuky v extrémních polohách. Bohužel, co se týče neurologických zákroků, tak mnozí lékaři sluchové část v mozku neslyšícího nepřikládají důležitost a část mohou nenávratně poškodit v domnění, že jej dotyčný stejně nevyužívá.

Začala jsem o tomto tématu tedy aktivně uvažovat, zda by se hodilo pro mou práci a že by bylo možné ho příjemně propojit s vizuální partiturou, kterou jsem si chtěla ve své tvorbě zkusit už dříve. Tudíž jsem se v tuto chvíli rozhodla, že budu realizovat vizuální partituru pro neslyšící.

To byl tedy ten bod zlomu, kdy jsem si řekla, že tento okruh by pro mne mohl být tím pravým.

3.1 Rešerše

Pro určitý rozhled pro mne bylo důležité si nastudovat vizuální partitury od ostatních autorů. Ačkoliv jsem vnímala jako velice přínosné různé výtvarné styly, tak se bohužel nejednalo o něco, co by bylo mou přímou inspirací od začátku až do konce, protože jak jsem zjistila, tak každá vizuální partitura nese jedinečný rukopis autora a jediný společný vzorec, kde se většina partitur potkávala, byla pouze notová osnova. V některých případech přímo i noty, které byly například postupně deformované. Tudíž jsem si musela vytvořit svůj vlastní systém podle kterého jsem se později řídila. Nechtěla jsem ve své partituře ponechávat znatelnou notovou osnovu a ani jednotlivé noty. Snažila jsem se neopomenout to, že celkový dojem z hudby je také důležitý.

Rozhodla jsem se, že samozřejmě než se začnu do čehokoliv pouštět, tak je důležité si ujasnit, kterou skladbu bych ráda znázorňovala. Začala jsem tedy přemýšlet nad různými žánry. Přešla jsem od klasiky až po jazz a ten mi připadal vhodný pro svou hravost. Žesťové nástroje se mi v mé představě jevily jako hravé linky, které bych ráda využila. K tomu se mi klasická hudba nehodila, potřebovala jsem něco hravějšího a pestřejšího.

Prohlížela jsem nejrůznější alba s neznámějšími jazzovými skladbami a skončila u skladby Take five od D. Brubecka. Jenže jak jsem později zjistila, tak jsem si vybrala skladbu pouze o třech nástrojích a její vizualizace by nemusela ve výsledku vypadat, tak jak bych přesně očekávala. Ale rozhodla jsem se tomu dát šanci a vyzkoušet to. Ale utvrdila jsem se. Skladba obsahovala jen jednu linii saxofonu, činely a piano. To pro mou partituru bylo málo a tak jsem se musela vrátit k hledání té správné skladby. Do partitury jsem nechtěla zakomponovávat ani text, proto to bylo opět náročnější. Nalézt dostatečně hravou skladbu bez textu, kterou by mne bavilo znázornit.

Později jsem si vzpomněla na kapelu Meute a jejich neznámější skladbu Me&You.

Kapela Meute je německá kapela, která kombinuje dva hudební žánry. Pochodovou a taneční hudbu. Nevyužívají však k tvorbě hudby žádné syntezátory, vše je hrané na klasické hudební nástroje. Proto mne tato kapela zaujala. Navíc jejich skladba Me&You mi připadala na první poslech velice pestrá a barvitá. Připadala mi ideální pro vizualizaci. Kapela Meute je od roku 2016 velkým fenoménem světové hudební scény.

3.2 Realizace díla

Práci jsem započala tím, že jsem se pokusila odložit počítač a nechat se pohltit skladbou a vytvořit nějaké skici, kterých bych se poté mohla držet a digitálně je překreslit. To ale nebylo úplně možné. Zjistila jsem, že ačkoliv mám hudební sluch, tak jsem zvyklá na notový záznam a bude ho tedy potřeba obstarat, abych mohla pokračovat. To se jevilo jako menší komplikace, ale jak jsem později zjistila, tak téměř každou skladbu můžeme nalézt ve formátu midi, ze kterého v Garage bandu lze exportovat v notový zápis.

V této fázi procesu mi tedy v mnohém pomohla aplikace Garage band. Na internetu jsem naštěstí našla i tuto skladbu ve formátu midi a otevřela ji v aplikaci. Zde jsem konečně mohla vidět jednotlivě nástroj po nástroji, po jednom si je postupně pouštět a začít si tak vytvářet rozbor skladby. Postupně jsem zjistila, že tato skladba obsahuje jedenáct nástrojů. Potom, co jsem se do rozboru ponořila už ale nebylo cesty zpět.

Ke každému nástroji zvlášť jsem si vytiskla notový zápis o zhruba 94 taktech. Skladba má v oficiální verzi přesně 5 minut a 6 vteřin. Už zbývalo pouze najít systém, kterého se budu po celou dobu tvorby držet.

Zpočátku, když jsem pracovala na původní skladbě Take five, tak jsem pracovala tím způsobem, že jsem překreslovala veškeré tóny z midi zobrazení a zbytek dokreslila podle pocitu. U této skladby byly ale pouze 3 nástroje a u nové skladby jich bylo hned 11.

Především jsem hledala systém, pro zápis jednotlivých tónů. Ve výsledku jsem se uchýlila k tabulce o 5 řádcích a 8 sloupcích. Počet řádků jsem dodržela podle notové osnovy a 8 sloupců podle základního tempa, které tvoří 8 osminových not.

Později, když jsem se dostala k dělení stran, tak jsem každou stránku zpracovávala tak, aby na ní byly 4 takty. Tímto způsobem jsem zpracovala celou skladbu. Při pohledu na hotovou skladbu jsem zjistila, že 4 takty jsou na jednu stranu až příliš a proto jsem se rozhodla pro 2 takty na jednu stranu. Přeci jen otevíráme dvoustranu a máme k dispozici rovnou 4 takty najednou. Zdálo se mi to jako vhodnější řešení.

Po určení pevného rámce, kterého jsem se držela po celou dobu práce už chybělo jen vymyslet, jak přesně budu jednotlivé nástroje znázorňovat. Celá skladba, jak jsem již zmínila, sestává z 11 nástrojů, kterými jsou: 1 altový saxofon, 2 tenorové saxofony, 2 trumpety, 1 tuba, 1 pozoun, 2 bicí, 1 basový buben, vibrafon, 1 malý činel (zvoneček, chcete-li), který je součástí jedné ze soupravy pochodových bicí.

Jako nejlepší jsem shledala začít s vizualizací vibrafonu, jakožto základem a tempem celé skladby. To mi sloužilo jako mustr pro ostatní nástroje, znázorněné grafickými prvky v podobě organických linií a geometrických tvarů.

Fyzická maketa díla byla zhotovena na zatónovaný šedý papír o gramáži 140 g/m² je uspořádána do ručně šité vazby. Tu tvoří několik složek a desky.

3.3 Tisk a vazba

Tato část bohužel zcela nedopadla dle mých představ. Od samotného začátku jsem plánovala, že budu práci realizovat na tmavý papír a budu kombinovat bílý tisk. Ačkoliv jsem svou práci zadala do tiskárny včas, tak jsem hotový výtisk obdržela až několik dní po termínu. A bohužel ve zcela odlišném zpracování, než na kterém jsme byli s tiskárnou domluveni.

Byla jsem tedy nucena tuto situaci vyřešit náhradním způsobem. Původně jsem spoléhala na jednoduchost geometrie a tmavý papír, který bílý tisk elegantně vyzdvihne. Bohužel část tisku vůbec nedopadla a není na materiálu vůbec vidět a to ačkoliv jsem s tiskárnou mluvila téměř každý den. Bohužel. Tudíž jsem se rozhodla vytvořit pozitivní verzi k té původní negativní. První verze by ale v pozitivním provedení na světlém materiálu zcela neobstála. Proto jsem se rozhodla, ač pro krajní řešení, práci upravit tak, aby vypadala alespoň obstojně na světlém materiálu. Protože jsem ale neměla možnost si knihu nechat sešít za tak krátký časový úsek, tak jsem se rozhodla pro improvizaci a práci sešila sama.

Odevzdaná verze, je tedy maketou verze, jak by kniha měla ve skutečnosti vypadat. Plnohodnotná verze bude k dispozici při ústní obhajobě této práce.

4. Závěr

Na závěr bych chtěla říct, že je mi velice líto, že se realizace nepodařila dle mých představ a proto s prací nejsem úplně spokojená. Bohužel mám v tomto případě velice negativní zkušenost s tiskárnou Indigo print už od samého začátku. Ale každá zkušenost může přijít vhod v budoucí praxi a může pomoci mně i dalším autorům předejít dalším nešťastným zkušenostem.

Mým cílem bylo tedy vytvořit autorskou experimentální vizuální partituru, při jejíž tvorbě jsem se v začátcích inspirovala neslyšícími a jejich hendikepem ve vztahu k samotnému poslechu hudby. Myslím, že mi tato práce přinesla spoustu zkušeností, ať už pozitivních, či negativních ohledech.

5. Seznam použitých zdrojů

Grygar, Milan. Vizuální a akustické. Praha: Galerie hl. města Prahy, 2014. ISBN 907-80-7010-105-6

Vojtěchovský, Miloš; Hlaváčková Jitka. Zvuky kódy obrazy. Praha: Artmap, 2020. ISBN 978-80-907873-4-6

Dolanová, Lenka. Steina a Woody Vasulkovi. Praha: Akademie múzických umění, 2011. ISBN 978-80-7331-317-3

6. Resumé

CZ: Diplomová práce s názvem Vizuální partitura je vytvořena na základě rešerše a rozboru skladby od kapely MEUTE — Me & You. Je to autorské pojetí skladby částečně reflektující autorčino barevné slyšení a vnímání skladby jako vizuálního celku. Skladba může posloužit i jako částečné vodítko pro neslyšící k prožití skladby.

Zpracování partitury je subjektivním autorským vyjádřením. Stejně jako je vnímána samotná hudba a umění obecně. Barevnost grafických prvků znázorňuje jednotlivé nástroje a umocňuje tak charakter konkrétního nástroje jako takového. Partitura může sloužit jako inspirace pro neslyšící milovníky hudby.

ENG: The diploma thesis entitled Visual notation is created on the basis of a search and analysis of a composition by the band MEUTE - Me & You. It is the author's conception of the composition partly reflecting the author's color hearing and perception of the composition as a whole visual. The song can also serve as a partial guide for the deaf people to experience the song.

The processing of the notation is a subjective author's expression. Just as music and art in general are perceived. The color of the graphic elements shows the individual music instruments and shows the character of a music instrument. The notation can serve as inspiration for deaf music lovers.

7. Seznam příloh

Příloha č. 1 – legenda

Příloha č. 2 – strana 1

Příloha č. 3 – strana 2

Příloha č. 4 – strana 3

Příloha č. 5 – strana 4

Příloha č. 6 – strana 5

Příloha č. 7 – strana 6

Příloha č. 8 – strana 7

8. Přílohy

LEGENDA NÁSTROJŮ

ZVONEK

VIBRAFON

ČINEL

BASOVÝ BUBEN

VIRBL

ALTOVÝ SAXOFON

TENOROVÝ SAXOFON 1

TENOROVÝ SAXOFON 2

POZOUN

TRUBKA 1

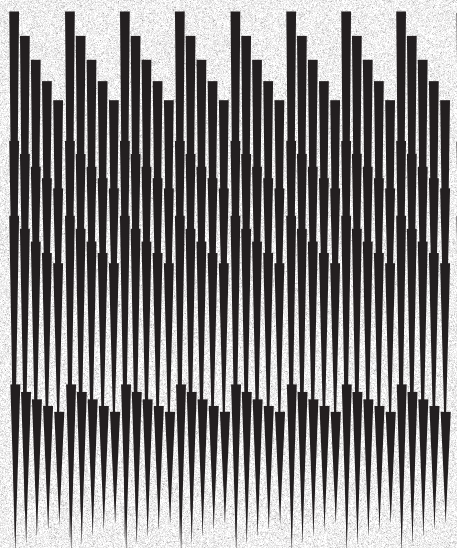

TRUBKA 2

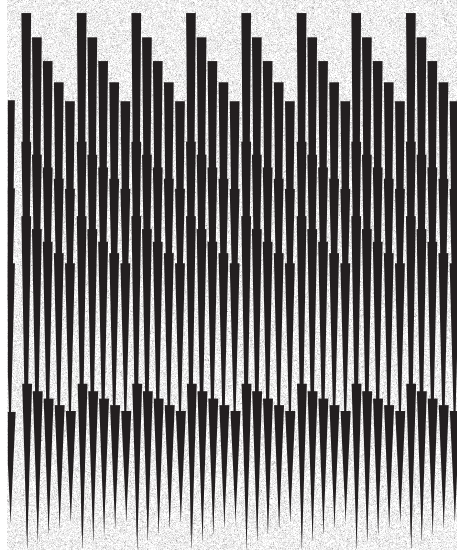

TUBA

1—2

3—4

5—6

